

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.8(168).28
УДК: 796.1-055.2+796.015-053.7

Рачок М.М.,
старша викладачка кафедри фізичного виховання Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана, м. Київ
Калугін І.Г.,
старший викладач кафедри фізичного виховання Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана, м. Київ
Єльцов Д.С.,
старший викладач кафедри фізичної культури і спорту
Державного торговельно-економічного університету,
Київського національного торговельно-економічного університету, м. Київ

СТРАТЕГІЯ ОНОВЛЕННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ВИКЛАДАННЯ БАСКЕТБОЛУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Реформа викладання баскетболу у закладах вищої освіти є важливою частиною інновацій сучасних навчальних планів здобувачів вищої освіти. Баскетбол дуже популярний серед студентів закладів вищої освіти через його сильну командну роботу, емоційність, активність та видовищність. В даний час все ще існують окремі питання до системи викладання баскетболу, що криються як у методиці та змісті викладання, так і у практиці оцінювання ефективності його викладання для студентів. Специфіка викладання навчальної програми, спортивний інвентар, національна політика щодо студентського спорту тощо чинять сьогодні певний вплив на окремі компоненти реформування системи викладання баскетболу. Мета дослідження – розробити основні положення стратегії оновлення теорії і практики викладання баскетболу у закладах вищої освіти шляхом систематизації факторів впливу та тенденцій розвитку студентського баскетболу. Матеріали та методи дослідження. Для вирішення поставленої мети дослідження нами були використані наступні методи: аналіз і узагальнення даних спеціальної науково-методичної літератури; моніторинг інформаційних ресурсів мережі Інтернет; метод систематизації; контент-аналіз. Результати. Отримані дані визначили стратегію дослідження основних положень оновлення теорії і практики викладання баскетболу у закладах вищої освіти; наповнили зміст і структуру системи реформування викладання баскетболу у закладах вищої освіти; забезпечили розробку теоретичних засад концептуалізації системи оновлення теорії і практики викладання баскетболу у практиці фізичного виховання. Висновки. Отримані результати дали змогу виокремити і представити у статті характеристику першої складової - теоретичні засади стратегії оновлення теорії і практики викладання баскетболу у закладах вищої освіти.

Ключові слова: викладання баскетболу, студенти, реформування, фізичне виховання, заклади вищої освіти, студентський спорт

Rachok M., Kalugin I., Yeltsov D. Strategy for update of theory and practice of basketball teaching in institutions of higher education. The reform of basketball education in higher education institutions is an important part of modern curricular innovations for higher education students. Basketball is very popular among students in higher education institutions because of its strong teamwork, emotional, active, and recreational nature. Currently, there are still some problems in the basketball education system, both in the methodology and content of education and in the practice of evaluating the effectiveness of that education on students. The specifics of instruction, such as curriculum, sports facilities, and national policies regarding student sports, have a certain impact on certain components of reform of the basketball education system. The purpose of this study is to systematize the influencing factors and trends in the development of student basketball in order to formulate key provisions for strategies to update the theory and practice of basketball education in higher education institutions. Materials and methods of research. To determine the set research objectives, we used the following methods: analysis and generalization of data from special scientific and methodological literature, monitoring of Internet information resources, methods of systematization, content analysis. Results. The obtained data define the research strategy of the main provisions on updating the theory and practice of basketball coaching in higher education institutions, fill in the content and structure of the reform system of basketball coaching in higher education institutions, update system of theory and practice of basketball coaching in physical training practice. The results of the study provided the theoretical basis for the conceptualization of the system of basketball coaching theory and practice in physical training practice. Conclusion. The obtained results made it possible to extract and present in the paper the characteristics of the first element of the theoretical basis of the strategy of updating the theory and practice of basketball coaching in institutions of higher education.

Key words: teaching basketball, students, reforms, physical education, institutions of higher education, student sports

Постановка проблеми. На розвиток баскетболу впливають такі масштабні спортивні події, як Олімпійські ігри, чемпіонати світу та Європи, змагання чемпіонату Національної баскетбольної асоціації тощо. Він популярний серед студентів університетів завдяки своєму сильному командному духу та гнучкості. Баскетбол також популярний в університетах по всій країні, де організовуються студентські баскетбольні ліги [1, 7].

Зважаючи на різноманітний розвиток цього виду спорту, традиційна баскетбольна освіта вже не може задовольнити сучасні потреби здобувачів вищої освіти. Шляхом постійного розвитку та реформування викладачі повинні перетворити баскетбол на масовий вид спорту, рекреаційний вид спорту тощо, щоб більше студентів могли займатися баскетболом і досягати як власні особисті здобутки, так і покращувати ефективність процесу фізичного виховання [3, 8].

Аналіз літературних та інформаційних джерел демонструє сучасний погляд на поставлену проблематику тезисний зміст якого визначає, що для більшості студентів викладання баскетболу у закладах вищої освіти поступово розвивається в напрямку спортивного дозвілля та популярного спортивного спрямування, де основна увага приділяється вихованню у них потреби до формування сталих, здорових звичок щодо раціональної фізичної активності і відповідних форм для її забезпечення [2, 6].

Приймаючи даний підхід, що ґрунтується на розумінні необхідності оновлення теорії і практики викладання баскетболу у закладах вищої освіти шляхом систематизації факторів впливу та тенденцій розвитку студентського баскетболу виникає потреба у їх концептуалізації та визначення першочергово теоретичних засад даного стратегічного напрямку [4, 5].

Мета дослідження – розробити основні положення стратегії оновлення теорії і практики викладання баскетболу у закладах вищої освіти шляхом систематизації факторів впливу та тенденцій розвитку студентського баскетболу.

Матеріали та методи дослідження. Для вирішення поставленої мети дослідження нами були використані наступні методи: аналіз і узагальнення даних спеціальної науково-методичної літератури; моніторинг інформаційних ресурсів мережі Інтернет; метод систематизації; контент-аналіз.

Аналіз і узагальнення даних спеціальної науково-методичної літератури першочергово передбачав визначення основних положень у підході до оновлення теорії та практики викладання баскетболу у системі фізичного виховання закладів вищої освіти.

Моніторинг інформаційних ресурсів мережі Інтернет та метод систематизації дозволили виокремити фактори впливу і тенденції розвитку сучасного студентського баскетболу, що лягли в основу положень стратегії оновлення викладання баскетболу для здобувачів вищої освіти поєднаних контент-аналізом у єдину структурну систему.

Виклад основного матеріалу дослідження. Отримані результати проведеного нами дослідження дозволили встановити, сформулювати та структурувати основні положення стратегії оновлення теорії і практики викладання баскетболу у закладах вищої освіти шляхом систематизації факторів впливу та тенденцій розвитку студентського баскетболу (рис. 1).

Перший напрям запропонованої нами стратегії оновлення теорії і практики викладання баскетболу у закладах вищої освіти включає положення, що висвітлюють сучасний стан навчання баскетболу в системі фізичного виховання і є першочерговими щодо необхідності введення інноваційних змін, а саме мова йде про:

- єдину методику навчання баскетболу;
- нераціональну організацію змісту тренувальних занять з баскетболу для студентів;
- недоліки оцінювання викладачів та їх діяльності щодо викладання баскетболу [5].

Рис. 1 Схематична структура стратегії оновлення теорії і практики викладання баскетболу у закладах вищої освіти

Положення про єдину методику навчання баскетболу в закладах вищої освіти виділяє питання стандартизованих підходів у методиці його викладання в системі фізичного виховання. Оскільки більшість викладачів фізичного виховання мають спільну освітню філософію і трудову етику, їхні методи викладання слідує одній і тій ж схемі викладення навчального матеріалу протягом тривалого часу при повній відсутності спроб інноваційного реформування моделі освітньої діяльності. У процесі викладання баскетболу в більшості педагога дають лише теоретичну інформацію при цьому абсолютно авторитарно, позбавляючи таким чином студентів можливості задіяти активне мислення і приймати участь в активному навчальному процесі. Під час організації та проведення практичних занять використовуються загальноприйняті абсолютно однакові методи, що у довгостроковій перспективі призводить лише до пасивної форми участі студентів в навчальному процесі, вони втрачають інтерес та зацікавленість як до самих занять, так і до баскетболу як виду рухової активності, що не сприяє розвитку навчальних програм з курсу баскетболу і знижує ефективність самого процесу фізичного виховання [5, 7].

Положення про нераціональну організацію змісту тренувальних занять з баскетболу у закладах вищої освіти акцентує увагу на тому, що кожне заняття потребує задіяння відносно значної кількості студентів, а специфіка баскетболу як виду спорту

вимагає опанування значного спектру технічних прийомів та тактичних взаємодій. Під час проведення занять у багаточисельних академічних групах зміст навчального процесу, запланований викладачем, стає необґрунтованим, адже навіть за умови групової організації роботи ефективність педагогічного процесу буде низькою. Окремо слід зауважити, що робоча документація планування навчального процесу, яку розробляє викладач також дуже часто набуває неповноцінності: викладання баскетболу за планом розподіляється на декілька окремих частин, курсів, модулів тощо, які між собою за змістом абсолютно не зв'язані [5, 7].

Положення щодо недоліків оцінювання викладачів та їхньої діяльності визначає, що у більшості закладів вищої освіти аналіз ефективності та якості навчального процесу зазвичай проводиться наприкінці кожного семестру. Однак студенти проходять значну кількість курсів навчальних дисциплін кожного семестру, що ускладнює для них можливість всебічно оцінити викладання за один раз від 10 або більше курсів. Як наслідок, здобувачі часто копіюють або передоручають оцінку якості власного навчання одногрупникам або взагалі не приймають в даному процесі участь. Через природу фізичного виховання, оцінка навчального процесу повинна здійснюватися взаємозалежно: викладач оцінює студента, студент повинен виводити обґрунтовану оцінку та пропозиції щодо роботи викладача за для спонукання до підвищення професійних навичок педагога і досягнення позитивних результатів спільної роботи [5, 7].

Другий напрям запропонованої нами стратегії визначає зміст факторів оновлення студентської баскетбольної освіти:

- відсутність належних спортивних ресурсів в закладах вищої освіти;
- брак інноваційних лідерських навичок у викладацького складу;
- вплив державної політики та автономізації закладів вищої освіти [8].

Сприятливі оновленню теорії і практики викладання баскетболу у закладах вищої освіти можуть і повинні педагогічні ресурси, що включають викладачів, студентів, навчальне обладнання та навчальний простір. Проте якщо з розвитком освітньої реформи заклади вищої освіти розширили свої автономії та можливості для підготовки здобувачів, кількість студентів за останнє десятиріччя мала тенденцію до збільшення, то решта педагогічних ресурсів навпаки зменшувались, обмежувались і деградувала. Цей процес диференціації прискорили умови нашого сьогодення: п'яти років дистанційної форми організації освітнього процесу через пандемію та широкомасштабне вторгнення [8].

Положення про брак інноваційних лідерських навичок у викладацького складу визначає проблематику «професійного вигорання» педагогів. Більшість викладачів закладів вищої освіти ведуть свою педагогічну діяльність протягом багатьох років, що призводить до формування інерції мислення і деформації пізнання, знищення мотивації до реформування власної професійної діяльності. Підкреслює дану проблематику занижені вимоги до кваліфікаційного рівня викладачів та поступливе ставлення до якості їх професійної діяльності з боку керівництва [1, 8].

Визначення впливу державної політики та автономізації закладів вищої освіти у якості третього положення напряму висвітлення факторів оновлення студентської баскетбольної освіти розкриває не тільки недоліки у прийнятті відповідних законів та нормативно-правових актів на рівні державного управління, але і брак конкретних реформ на рівні самих закладів вищої освіти: система викладання баскетболу не має конкретних планів та положень щодо реформування; відсутня регулярна підготовка викладачів з баскетболу відносно оновлення системи викладання; моніторинг навчального процесу низько ефективний оскільки не висвітлює фактори, що сприятимуть прогресу системи викладання [4, 8].

Третій напрям включив в себе демонстрацію тенденцій реформування викладання баскетболу у закладах вищої освіти, зокрема:

- індивідуалізація навчального процесу;
- популяризація рекреаційного баскетболу;
- активізація самостійної роботи студента;
- максимізація змагального компоненту у викладенні баскетболу для студентів [4, 6].

Положення індивідуалізації навчального процесу визначає цілі баскетбольної освіти, що повинні бути сформульовані відповідно до різних рівнів володіння теоретичними знаннями і практичними уміннями здобувачів вищої освіти; групові тренування повинні бути адаптовані до реальної ситуації поєднання роботи зі студентами з різним рівнем підготовленості; співставлення здобувачів з різним рівнем підготовленості дозволяє педагогу групувати учнів відповідно до їхніх навчальних здібностей за для ефективного використання навчального часу і простору, долучення студентів до навчального процесу безпосередньо у якості активного учасника, організатора та керівника [6].

Тенденція популяризації рекреаційного баскетболу визначає аспекти соціалізації студентства, відображає перехід студентства у суспільство, підкреслює синтез сучасного студентського життя із соціальним у процесах навчання, тренування та працевлаштування. Студенти не повинні вивчати баскетбол на заняттях з фізичного виховання, а повинні вчитись щодо самоорганізації власної рухової активності засобами баскетболу. Тому реформування баскетбольної освіти в напрямку дозвілля та рекреації - це діяльність з адаптації до потреб студентів [1, 6].

Тенденція активізації самостійної роботи студента включає оновлення системи викладання баскетболу, що зосереджено на визначенні здобувачів вищої освіти як головних дійових осіб навчального процесу. Викладачі повинні проводити освітню діяльність з фізичного виховання як основного компоненту навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти, розвиваючи їх самостійну роботу, підтримуючи ініціативу щодо виконання обов'язків тренера-викладача, арбітра, організатора занять та масових заходів, заохочуючи до участі в управлінні їх власним навчальним процесом [6].

Тенденція максимізації змагального компоненту у викладенні баскетболу для студентів передбачає розвиток студентського спорту, підтримку баскетбольних ліг, стимулювання ентузіазму та прищеплення цінностей чесної спортивної боротьби.

Висновки. Викладацька діяльність у баскетболі є важливою частиною студентського спорту. Однак, такі фактори, як брак ресурсів, застарілі методи викладання та деформовані умови освітнього процесу виступають на заваді процесу оновлення теорії та практики викладання баскетболу у закладах вищої освіти.

Передовою тенденцією реформування баскетболу у системі фізичного виховання вищої освіти є переорієнтування на рекреаційний напрям підготовки, навчання самостійній організації занять для впорядкування власної рухової активності,

формування ініціативних та свідомих відгуків особистості з повноцінним розумінням відповідальності перед собою і соціумом, готовим до викликів сучасності.

Тенденція розвитку реформи викладання баскетболу в коледжах та університетах викладання баскетболу в коледжах чітко визначена, що є орієнтиром для реформування викладання баскетболу для людини.

Перспективи подальших досліджень. На підставі проведених нами досліджень була розроблена стратегія оновлення теорії і практики викладання баскетболу у закладах вищої освіти шляхом систематизації факторів впливу та тенденцій розвитку студентського баскетболу. Викладені положення представленої стратегії у подальших дослідженнях передбачається розширити до теоретичних засад авторської концепції реформування методики викладання баскетболу в системі фізичного виховання здобувачів вищої освіти.

Література

1. Васькевич С. С. Використання інноваційних технологій в баскетболі [Електронний ресурс] / С. С. Васькевич, В. В. Шкондя // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). - 2020. - Вип. 6. - С. 27-30. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_015_2020_6_8
2. Олійник М. О. Роль баскетболу в підготовці поліцейських у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс] / М. О. Олійник // Нотатки сучасної науки. - 2022. - № 3. - С. 52-53. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/notmodsc_2022_3_43
3. Оріщук Р. О. Особливості проведення онлайн-занять з баскетболу у закладах вищої освіти в період карантинних обмежень [Електронний ресурс] / Р. О. Оріщук, В. М. Печена, О. В. Мартинюк // Молодий вчений. - 2021. - № 3(2). - С. 175-177. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2021_3\(2\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2021_3(2)_16)
4. Рачок М. М. Загальні питання розвитку витривалості у студентів спеціальних медичних груп [Електронний ресурс] / М. М. Рачок, Н. М. Александрова, О. О. Ковтун // Науковий часопис [Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова]. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). - 2016. - Вип. 10. - С. 100-103. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_015_2016_10_28
5. Zhao, J. Y. Analysis of Influencing Factor and Development Trend of College Basketball Teaching Reform. Education Modernization, 2019, 6(64): 77-78. available at: <https://www.atlantis-press.com/article/125932743.pdf>
6. Zhang., T. T. Discussion on Influencing Factors and Development Trend of College Basketball Teaching Reform. Contemporary Sports Technology, 2019, 9(16):136-137. available at: <https://www.semanticscholar.org/paper/Discussion-on-the-Reform-of-College-Basketball-Liu/064ead0b41c73894aea81235258fc0885b4bcad1>
7. Chen, Z. X. Analysis on Influencing Factors and Development Trend of College Basketball Teaching Reform. Contemporary Sports Technology, 2018, 8(33):94-95. available at: <https://francis-press.com/index.php/papers/6306>
8. Zhou, Z. T. Analysis on Influencing Factors and Development Trend of College Basketball Teaching Reform. Research on Transmission Competence, 2018, 2(24):210. available at: https://www.academia.edu/30694458/The_Effect_of_Optimism_Level_On_Career_Decision_Making_Competence_And_Professional_Results_Expect

Reference

1. Vaskevich S. (2020), "The use of innovative technologies in basketball", available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_015_2020_6_8
2. Oliynyk M. (2022), "The role of basketball in the training of police officers in higher educational institutions", available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/notmodsc_2022_3_43
3. Orishchuk R. (2021), "Peculiarities of conducting online basketball classes in institutions of higher education during the quarantine period", available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2021_3\(2\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2021_3(2)_16)
4. Rachok M. (2016), "General questions of endurance development in students of special medical", available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_015_2016_10_28
5. Zhao, J. Y. (2019), "Analysis of Influencing Factor and Development Trend of College Basketball Teaching Reform", available at: <https://www.atlantis-press.com/article/125932743.pdf>
6. Zhang., T. T. (2019), "Discussion on Influencing Factors and Development Trend of College Basketball Teaching Reform", available at: <https://www.semanticscholar.org/paper/Discussion-on-the-Reform-of-College-Basketball-Liu/064ead0b41c73894aea81235258fc0885b4bcad1>
7. Chen, Z. X. (2018), "Analysis on Influencing Factors and Development Trend of College Basketball Teaching Reform", available at: <https://francis-press.com/index.php/papers/6306>
8. Zhou, Z. T. (2018), "Analysis on Influencing Factors and Development Trend of College Basketball Teaching Reform", available at: https://www.academia.edu/30694458/The_Effect_of_Optimism_Level_On_Career_Decision_Making_Competence_And_Professional_Results_Expect